

лювати загальні закономірності природних явищ, робити висновки про роль людини на планеті Земля.

Висновок. Отже, основу пошуково-дослідницької діяльності, яка організовується в межах навчально-виховної роботи початкової школи, становлять пошукові методи, тобто такі, що дозволяють об'єднати в трансформований варіант набуті знання, де інформація дидактично перероблена й викладена у доступній формі та змісті. На основі дослідів учитель формує уявлення про процеси, які приховані, а правильне розв'язання завдань є показником розуміння школярами причинно-наслідкових зв'язків між об'єктами природи і процесами. Цінність такого виду роботи полягає в тому, що діти не отримують готових знань від учителя, а досліджуючи під його керівництвом певне явище, вони самі здобувають знання у певній логічній послідовності.

Список використаних джерел

1. Байбара Т. М. Методика навчання природознавства в початкових класах: Навчальний посібник. – К.: Веселка, 1998. – 334 с.
2. Ващенко Н.І. З досвіду екологічного виховання молодших школярів // Початкова школа. – 1990. – № 8. – С. 40–44.
3. Виноградова Н. Ф. Экологическое воспитание детей дошкольного и младшего школьного возраста // Экологическое образование: концепции и методические подходы. – М., 1996.
4. Горопаха Н. М. Краще пізнати щоб зберегти. – Рівне, 1998. – 76 с.
5. Кардешук Н., Янішевська С. Формування екологічної свідомості особистості // Проблеми педагогічних технологій: Збірник наукових праць. – Луцьк. – 2003. – Вип. 3. – С. 198–202.
6. Концепция общего среднего экологического образования / И. Д. Зверев, А. Н. Захлебный, И. Т. Суравегина, Л. П. Симонова-Салева. – М., 1994.
7. Кудрик В., Стасюк Л. Екологічне виховання учнів молодшого шкільного віку як педагогічна проблема // Наукові записки ТДПУ. Серія: Педагогіка. – 2001. – № 5. – С. 100–103.
8. Лисенко Н. В. Теорія і практика екологічної освіти: дошкільник-педагог. Навчально-методичний посібник для ВНЗ. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2009. – 400с.
9. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів педагогічних факультетів. – К.: Генеза, 1999. – 368 с.

*Є. С. Дехтяр,
здобувач,*

Криворізький державний педагогічний університет

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ НАСТУПНОСТІ ДОШКІЛЬНОЇ І ПОЧАТКОВОЇ ЛАНОК ОСВІТИ

Розглянуто актуальну дидактична проблема наступності дошкільної та початкової ланки шкільної освіти. Розкрито наукові аспекти, підходи до реалізації наступності у навчанні дошкільників та молодших школярів. У статті порушені психолого-педагогічні аспекти наступності. Теоретично обґрунтовано необхідність враховувати психологічні особливості дітей даного віку.

Рассмотрена актуальная дидактическая проблема преемственности дошкольного и начального звена школьного образования. Раскрыты научные аспекты, подходы к реализации преемственности в обучении дошкольников и младших школьников. В статье затронуты психолого-педагогические аспекты преемственности. Теоретически обоснована необходимость учитывать психологические особенности детей данного возраста.

Actual didactic issues nowadays problems of the continuation of preschool and junior education are considered. Scientific aspects, approaches to attain the continuation of pre-school and first year pupils. The psychological and pedagogical aspects are viewed in the article. Necessity to take into account psychological peculiarities of this age children.

За останні роки відбулися зміни в змісті програм як дошкільної освіти, так і початкової школи. У центрі уваги сучасної освіти не тільки навчальні предмети, а й способи мислення і діяльності, які сприяють формуванню в дитини особистісного бачення світу та здатності конструктивної взаємодії з ним. Такі вміння потребують відповідного рівня розвитку культури мислення, однією з умов формування якої, є забезпечення наступності на двох рівнях: процесу навчання і функціонування ланок системи: дошкільний навчальний заклад-початкова школа.

У теперішній час неперервність є пріоритетним напрямленням розвитку системи освіти демократичної держави. В контексті сучасного розуміння освіти, її модернізації й гуманізації наступність призначена забезпечити неперервність навчання, формування особистості на всіх щаблях її розвитку й забезпечити її готовність засвоїти новий образ життя, діяльності, соціальний досвід, виходячи зі своїх потенційних можливостей.

В цілісній системі неперервної освіти визначені декілька взаємопов'язаних і взаємодіючих шаблів, зв'язок і наступність яких здійснюється за рахунок вертикальної інтеграції у змісті освіти, котра забезпечує планомірність, цілісність, поступальність розвитку особистості.

У Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні зазначається, що дошкільна освіта існує як самостійна система у галузі освіти і є обов'язковою складовою неперервної освіти в Україні [1, с.14]. Дошкільна освіта – перший шабель системи неперервної освіти людини, тому їй відводиться особлива роль у формуванні особистості. Саме в ній закладаються основи особистісних якостей, властивостей, здібностей, зокрема основи культури мислення, що здебільшого визначають шлях подальшого становлення дитини. Однак потенціал й досягнення діяльності освітніх закладів цієї системи не завжди враховуються і використовуються в повному обсязі спеціалістами суміжної ступені освіти. Зміст початкової освіти покликаний логічно продовжити, доповнити й розширити зміст дошкільної освіти з урахуванням надбань і досвіду дошкільного дитинства [4, с. 6].

У вітчизняній та зарубіжній психолого-педагогічній літературі проблема наступності досліджувалася у різних аспектах, а саме: у навчанні та вихованні учнів загальноосвітніх шкіл, викладанні окремих дисциплін, у

професійній підготовці спеціалістів (Б. Ананьєв, О. Бупля, Ш. Ганелін, В. Мадзігон, О. Мороз, Н. Калашник, С. Козаченко, В. Сенько та ін.); в роботі дитячого садка і школи: у підготовці дітей до навчання (Я. Коменський, В. Кузь, Н. Лубенець, Й.-Г. Песталоцці, С. Русова, В. Сухомлинський, Є. Тіхеєва, К. Ушинський та ін.). Психолого-педагогічні основи наступності були розкриті такими вченими, як Л. Венгер, Л. Виготський, В. Давидов, Д. Ельконін, О. Запорожець, Г. Леушина, В. Ликова, Г. Люблінська, М. Подд'яков О. Проскура та ін.

Серед проблем наступності в роботі дитячого садка і початкової школи, які піднімаються в педагогічній науці України і зарубіжжя (Т. І. Єрофєєва, Н. Ф. Виноградова, Т. С. Комарова, Л. А. Калмикова, М. Р. Львов, В. Я. Ликова, А. М. Пишкало, О. Я. Савченко та ін.), варто назвати ті, що концептуально і технологічно спрямовані на вдосконалення послідовних логічних зв'язків: зняття суперечок між провідними лініями навчання і виховання суміжних вікових етапів, що визначають успіх усього подальшого гармонійного розвитку; з'ясування, яким чином побудувати модель цілісного освітнього простору на перехідному етапі від дошкільного закладу до школи, як здійснювати керування процесом переходу від однієї форми освіти до іншої.

О. В. Запорожець підкреслював, що з метою удосконалення наступності, насамперед потрібно «мати на увазі внутрішній, органічний зв'язок загального фізичного й духовного розвитку на грані дошкільного і шкільного дитинства, внутрішню підготовку до переходу від одного ступеня формування дитячої особистості до іншого» [3, с.41]. О. В. Запорожець був глибоко переконаний у тому, що тільки спільна систематична робота педагогів дошкільних закладів і школи дозволить вирішити складну й актуальну проблему наступності на належному науково-методичному рівні.

Одже, реалізація проблем наступності в сучасних умовах з урахуванням перспективних напрямів дошкільного виховання й початкового навчання можлива лише за умови виокремлення, усвідомлення та розуміння природних зв'язків, які мають місце в розвитку дітей. Виділення закономірностей психічного розвитку в перехідному періоді, побудова педагогічного процесу з урахуванням логічних зв'язків сприятимуть поступальному розвитку дитини без хворобливого проходження нею суміжних етапів, даватимуть змогу використовувати найцінніші для становлення особистості дитини можливості, характерні для кожного її вікового періоду.

Як було зазначено вище, проблема наступності в роботі дитячого садка і школи висвітлена багатьма науковцями (З. Борисова, В. Кузь, Г. Люблінська, Н. Машовець, О. Проскура, В. Сухомлинський та ін.). Узагальнення розкритих ними положень свідчить, що наступність в роботі цих освітніх закладів забезпечує результативність навчання і виховання, вона є якісним показником його логіки, послідовності та ефективності.

Наступність – це врахування того рівня розвитку дитини, з яким вона прийшла до школи, опора на нього. Таке поєднання забезпечує органічне, природне продовження розвитку, виховання і навчання, започаткованих у дошкільному періоді життя дитини, створює умови для успішного переходу молодшого школяра до основної школи [2, с. 259].

Ми поділяємо думку вчених, що важливою умовою забезпечення наступності є взаємодія дитячого садка, школи та сім'ї. Навчання і виховання дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку має ґрунтуватися на тому, що «між дитячим садком і школою ніякої демаркаційної лінії не повинно бути», оскільки «старший ступінь дитячого садка на одну третину вже школа, а молодший ступінь школи на одну третину дитячий садок» (Є. Тіхеева). Наступність в роботі дитячого садка і школи вимагає певної системи навчання і виховання із врахуванням закономірностей розвитку дітей цих вікових періодів, які складають одну «епоху» онтогенезу – дитинство (Д. Ельконін, В. Давидов, Г. Костюк, С. Ладивір та ін.). Важливим фактором наступності є гуманізація, диференціація та індивідуалізація навчання і виховання (Ю. Аркін, Л. Артемова, Н. Багласєва, Б. Кобзар, Я. Ковальчук, О. Савченко та ін.).

Ґрунтуючись на результатах теоретичного аналізу, педагогічну сутність наступності ми розглядаємо в двох напрямках: змістовному (зв'язок у завданнях, змісті, методах керівництва та формах організації навчально-виховного процесу); організаційному (умови навчання і виховання дошкільників і молодших школярів, співпраця вихователів і вчителів, співробітництво з батьками). Ефективність реалізації наступності у змістовному й організаційному напрямках досягається шляхом комплексного підходу в забезпеченні зазначених умов, який охоплює: розробку наскрізної програми; організаційно-методичну роботу з педколективом і сім'єю; сукупність методичного забезпечення діяльності дітей у старшій групі й учнів у першому класі.

Положення науковців щодо специфіки діяльності дошкільного закладу засвідчив, що науковці однозначно звертають увагу на об'єктивно існуючі в ньому передумови для реалізації наступності в роботі дошкільної та початкової ланок освіти, основні серед яких: спільність матеріально-технічної бази; організація колективних форм роботи з дошкільниками й учнями; спільна організаційно-методична робота педколективу; єдина спрямованість педагогів на досягнення навчально-виховних цілей.

Теоретичний аналіз наукових джерел з досліджуваної проблеми дозволив зробити висновок, що наступність двох перших ланок освіти є актуальною проблемою сьогодення. Спроби її наукового розв'язання зумовлюються необхідністю забезпечення неперервності розвитку особистості у дошкільній та початковій ланках освіти. Наступність є важливою умовою цілісності та ефективності педагогічного процесу, фактором, який визначає логіку і послідовність розвитку особистості, поступовий перехід від одного

вікового етапу до наступного. Її сутність виявляється у встановленні зв'язку у змісті навчального матеріалу, методах керівництва та формах організації навчально-виховного процесу, який, з одного боку, спрямований на підготовку дітей до систематичного навчання у школі, з іншого – на оптимальне використання в першому класі набутого в дитячому садку досвіду. Наступність у цих освітніх ланках зумовлюється узгодженістю завдань і змісту програмового матеріалу, системою роботи дитячого садка і школи, їх співпрацею з сім'єю.

Важливими організаційно-педагогічними умовами реалізації наступності є такі: узгодження завдань і змісту програмового матеріалу (покропове ускладнення, розширення, поглиблення тих знань, умінь, навичок, які сформовані, перспективна спрямованість на вимоги наступного етапу навчання); співпраця вихователів і вчителів у забезпеченні ефективності та неперервності навчально-виховного процесу в обох ланках освіти; врахування у виборі педагогічних засобів особливостей психічного розвитку дітей на цих вікових етапах, механізмів взаємозв'язків та взаємопереходів провідних видів діяльності; оптимізація навчально-виховного процесу, впровадження ефективних педагогічних технологій, співробітництво з батьками у розв'язанні освітньо-виховних завдань.

Проведене дослідження не вичерпало всіх аспектів проблеми наступності в роботі дошкільної та початкової ланок освіти. Перспективи подальшого дослідження ми вбачаємо в обґрунтуванні шляхів забезпечення наступності в різних типах освітньо-виховних закладів цих ланок, у різних видах діяльності дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К.: Дошкільне виховання, 1999. – 70 с.
2. Дехтяр Є. С., Рефлексивна основа підготовки вчителя початкових класів до забезпечення наступності між дошкільям та початковою школою//Зб. наук. праць. Педагогічні науки. Вип.51. – Херсон: Вид. ХДУ, 2009. – С. 258-261.
3. Запорожец А. В. Педагогические и психологические проблемы всестороннего развития и подготовки к школе старших дошкольников // Дошкольное воспитание. – 1972. – № 4. – С. 37 – 42.
4. Національна доктрина розвитку освіти // Дошкільне виховання. – 2002. – № 7. – С. 4-9.